

Lange traditie van studententoneelproducties

Forum - 18 december 2008

Sinds 2000 reikt de Leidse Studentenraad jaarlijks tijdens de viering van de dies natalis van de Universiteit Leiden de LSR-Onderwijsprijs uit aan de beste docent. Christoph Pieper, docent Latijn, is genomineerd voor de onderwijsprijs 2009. M.F., de studievereniging van de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur, heeft Pieper als kandidaat aan de Leidse Studentenraad voorgedragen. De LSR heeft deze kandidatuur overgenomen; Christoph Pieper behoort nu tot de laatste vijf kandidaten. In de komende tijd zal M.F. haar voordracht van Christoph Pieper voor de jury motiveren. Daarnaast zal de jury colleges van alle genomineerden bezoeken. Op 9 februari 2009 wordt tijdens de dies-viering bekend gemaakt wie van de vijf genomineerde docenten de prijs uiteindelijk in ontvangst mag nemen.

Door Christoph Pieper

In de Onderwijscolumn van juli 2008 ([Forum, 8e jaargang, nummer 4](#)) heeft Larissa Anissimova een lovenswaardig pleidooi voor een didactiek gehouden die niet alleen de (traditioneel-) rationele lesmethoden (lezen, vragen, discussiëren) omvat, maar tegelijkertijd ook beroep doet op de sensuele en creatieve delen van de menselijke hersenen. Zij stelt daarom voor om actieve processen van taalbeheersing en -toepassing regelmatig in het universitaire onderwijsprogramma op te nemen. Voor de studie van de (zogenoemde dode) talen van de klassieke Oudheid lijken haar voorstellen echter veel problematischer. Nog steeds is vertaalvaardigheid vereist, maar geen actieve beheersing van het Grieks of het Latijn. Zelf als studenten bereid zijn om in vrijwillige colleges eerste stappen met het actieve Latijn te zetten (voor het oude Grieks bestaat een dergelijke actieve traditie eigenlijk überhaupt niet), blijft het resultaat vrij kunstmatig: zonder de mogelijkheid om spreekvaardigheden ooit met *native speakers* te oefenen of in het 'werkelijke' leven te gebruiken, en zonder dat actieve spreekvaardigheden in het schoolonderwijs (voor 90% van de studenten aan de opleiding GLTC de toekomstige baan) een rol spelen, zal het actief spreken ook in het universitaire onderwijs marginaal blijven.

Toch is de aansporing van Anissimova mijns inziens geen *quantité négligeable*, maar een zeer nuttige stimulus voor elke docent in alle vakken. Zelf heb ik ervaring met de toneelvorm die een uitstekende mogelijkheid biedt om studenten actiever bij het leren te betrekken en om verschillende manieren van leren te faciliteren (Anissimova noemt dit ook zelf in haar column). Toen ik twee jaar geleden naar Leiden kwam, was ik daarom zeer verheugd dat er bij de studenten klassieke talen een lange traditie van studententoneelproducties bestond, en mijn vreugde groeide nog meer toen

in een van mijn eerste spreekuren een groep van studenten vroeg of ik bereid zou zijn om als regisseur de volgende productie te begeleiden.

Ik zal kort proberen te specificeren welke voordelen een dergelijk project biedt:

1. Zoals al opgemerkt, is vertaalvaardigheid nog steeds één van de belangrijkste leerdoelen van het studieprogramma GLTC. Via het vertaalproces worden studenten namelijk aangespoord om (a) hun grammaticale kennis op concrete teksten toe te passen; (b) een overzicht over de syntactische, semantische en argumentatieve samenhang van een tekst te ontwikkelen en (c) hun kennis van de antieke cultuur in te brengen. Voor vele studenten blijft het vertalen echter vooral een lastige oefening. In een toneelproductie heeft het echter een praktisch doel. De vertaalopdracht "vertaal op zo'n manier dat de vertaling een makkelijk spreekbare tekst is" zal de vertalers aansporen om over de stilistische kwaliteit van hun vertalingen na te denken en zal bovendien meer enthousiasme oproepen dan het vertalen tijdens een les – het resultaat is immers bij de voorstelling direct hoorbaar!

2. Wil men een toneelstuk niet alleen "voordragen", maar dor middelen van de enscenering ook nog een 'boodschap' overbrengen, vereist dat een zeer nauwkeurige analyse van de tekst. Deze is echter niet gebaseerd op het bestuderen van secundaire literatuur, maar vooral op een *performance* van de tekst tijdens de repetities. Samenhangen worden zo veel directer voelbaar; het intellectuele begrijpen vloeit voort uit de pogingen om de tekst op verschillende manieren te benaderen en op te voeren. De ervaring leert dat iedereen die zich ooit een toneelstuk op deze manier heeft eigen gemaakt, deze resultaten nooit meer vergeet.

3. Het volgende punt hangt nauw daarmee samen: Actualisering van culturele en literaire verschijnselen uit het verleden is een centrale opdracht die aan alle vakken binnen de Faculteit der Geesteswetenschappen wordt gesteld. Tijdens het ontwikkelen van een enscenering gebeurt dat eigenlijk vanzelf – als een stuk ons vandaag niets meer zegt, zouden we het waarschijnlijk niet willen opvoeren.

4. Niet alleen de inhoud van de vakken is een belangrijk doel van universitaire opleiding. Misschien nog belangrijker is de ontwikkeling van een zelfstandig en kritisch denkvermogen – iets wat men ook als karaktervorming zou kunnen beschrijven. In tijden waarin men academische vorming in economische parameters probeert te vatten, blijft voor deze persoonlijke ontwikkeling (door middel van muzikale activiteiten, politiek engagement, sport etc.) soms te weinig tijd. Een toneelstuk dat aansluit bij de universitaire opleiding kan hieraan een licht tegenwicht bieden.

5. Een toneelstuk biedt studenten die wetenschappelijk schrijven moeilijk vinden en daarom problemen met referaten en papers hebben een

uitstekende kans om hun talenten en vaardigheden op andere gebieden te laten zien. Vaak kan dat zelfs op het wetenschappelijke veld in strikte zin nog een positief neveneffect hebben en het zelfvertrouwen vergroten.

6. Wie ooit op het toneel heeft gestaan, weet dat er geen betere training is om later met minder moeite voor grotere groepen te spreken. Deze vaardigheid is echter niet alleen voor referaten, maar voor bijna alle toekomstige banen van cruciaal belang.

7. *Last but not least*: Het samen voorbereiden en opvoeren van een stuk zorgt voor een geweldige groepservaring voor alle betrokkenen; docenten en studenten vormen een echte (academische) eenheid en leren elkaar veel persoonlijker kennen dan tijdens gewone colleges. Zeker voor kleinere opleidingen is zo'n gevoel van eenheid zeer bevorderlijk.

Vrij spel van intellectuele en lichamelijke krachten

De ervaring leert dat er altijd idealistische studenten geïnspireerd zijn om culturele projecten naast de verplichte colleges op te starten. Het is onze taak als docenten om ze daarbij aan te sporen en zo goed mogelijk te ondersteunen. Zulke projecten zijn niet alleen een extraatje bovenop het gewone studeren, maar kunnen een zeer waardevolle bijdrage aan een succesvolle studie leveren. Het oude, maar volgens mij niet ouderwetse (door Humboldt ontwikkelde) ideaal van de universiteit als een plek waar de mens niet alleen volgens een economische berekening van kosten en baten leeft, maar waar zijn karakter zich door het vrije spel van alle intellectuele en lichamelijke krachten vormt – dit ideaal is waarschijnlijk nooit werkelijkheid geworden; zeker wordt het vandaag meer dan ooit bedreigd. Toch ben ik van mening dat een *Faculty of Humanities* nooit helemaal moet vergeten dat dit ideaal van mens-zijn ooit bestond. Waar mogelijk moeten wij proberen om delen ervan vast te houden. Een toneelproductie kan misschien een stap in deze richting zijn.